

Opnieuw veel broedende Velduilen in Friesland!

Tekst: Romke Kleefstra, Sovon Vogelonderzoek Nederland

In 2014 zette de Veldmuis Friesland letterlijk en figuurlijk op de kop. Dat leidde tot een voortreffelijk jaar voor Kerk- en Ransuilen, maar het bracht ook een onverwachte invasie van broedende Velduilen. Zo'n 40-50 paren kwamen op papier en er vlogen 80-100 jongen uit. "Das war einmail", dachten we, maar in 2019 stuntte de Veldmuis opnieuw en bracht het ons weer Velduilen. Nog wat meer dan in 2014...

Jaarlijks komen nog hooguit 30 paartjes Velduil tot broeden in Nederland, waarvan de meeste in ons waddengebied. Niet alleen in Nederland is de soort sinds de jaren zeventig afgenomen, dat geldt voor heel Europa, zo ook de belangrijkste broedgebieden in Scandinavië en Rusland.

In de winter van 2018/19 trok de stand van de Veldmuis snel aan. Polderdijken rond de Friese meren waren toen al verworpen tot gatenkaas en ook in weiland manifesteerden de muizen zich langs sloten en greppels. Tijdens de Midwintertelling van Sovon werd dat al goed zichtbaar met grote aantallen muizenetende soorten, niet alleen in Zuidwest-Friesland, maar eigenlijk overal, afgezien van de zandgronden. Weilanden liepen vol met muizende Grote Zilverreigers, Blauwe Kiekendieven waren talrijker op enkele slaapplaatsen en er hingen Velduilen rond... Dat deed de gemoederen aanwakkeren en eind maart was het raak: de eerste nestvondst van een Velduil was een feit.

Daarna was het alle hens aan dek. Met de provincie werd een schaderegeling voor boeren bewerkstelligd, zodat ze een vierkant van 100 x 100 m rond het nest konden laten staan. Het meldpunt 'velduil@sovon.nl' van Sovon ging de lucht weer in en daarop kwamen vanaf eind maart tot begin juli meldingen binnen. Hier en der in de provincie stonden vrijwilligers tot in de late uurtjes te posten op plekken waar zich veelal clusters van territoria bevonden, zoals tussen Sneek en Lemmer, in veenpolders in de wijde omtrek van de Alde Feanen en ook noordoostelijk in de provincie, globaal tussen Leeuwarden en Dokkum. Het laatste perceel waarop uilen broedden werd pas begin september vrij gegeven voor maaien!

Uiteindelijk werden tenminste 75 paren vastgesteld in het Friese binnenland. In het Friese waddengebied zaten nog eens 4 broedparen, waarmee Friesland alleen al op bijna 80 paren komt. In 2014 waren dat er ruim 50... Bijna al die binnenlandse paren zaten in het Engels raaigras van de 'gangbare' boerenbedrijven. Buiten Friesland was het dun gezaaid met Velduilen. Een kleine invasie in de Kop van Overijssel zoals in 2014 ontbrak, ondanks de vele Veldmuizen daar. Voorlopig staan er 9 gevallen van buiten Friesland op, met als enige clustertje de omgeving Wapenveld in Gelderland (3 nesten).

Van 21 nesten weten we dat die succesvol waren. Dat is precies evenveel als in 2014 en gezien het grotere aantal broedparen is dat mager te noemen. Deels werden nesten niet gevonden, waardoor vrijwel zeker is dat ze niet-succesvol waren, want 'niet gevonden' betekent ook niet beschermd tegen maaien. Zeker 10 nesten werden uitgemaaid, soms helaas inclusief de broedende Velduil. Zeker 7 nesten werden verlaten en 13 gepredeerd, doorgaans vlak na maaiwerkzaamheden.

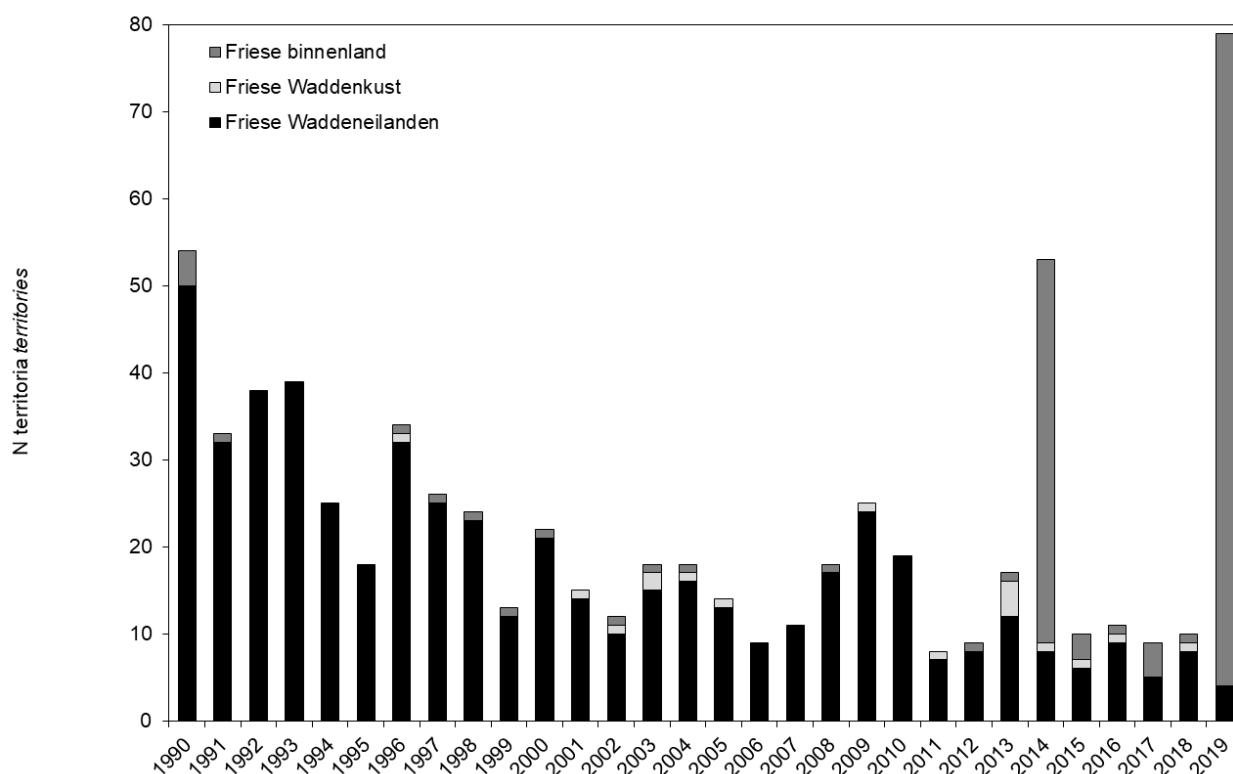
Opmerkelijk is wel dat de succesvolle nesten gemiddeld een veel hoger broedsucces hadden (6.4 jongen per nest tegenover 3.9 in 2014), waardoor er ook meer jongen werden geringd (94 tegenover 64 in 2014). Het lijkt erop dat het voortreffelijk muizenaanbod nog beter was dan in 2014. Metingen aan veldmuisdichtheden door Sovon gedurende en na het broedseizoen laten zien dat de Velduilen broedden in de hoogste dichtheden aan Veldmuizen, waardoor ze direct rond het nest volop en voldoende voedsel voor de jongen kunnen bemachtigen.

Eén volwassen Velduil die een nest bij Stiens had, kreeg een zendertje van Kennis Centrum Akkervogels (v/h St. Grauwe Kiekendief) alsmede de fraaie Friese jongensnaam 'Romke'. Ook hij joeg grotendeels op muizen in het perceel waar het nest lag; weinig inspanning, veel resultaat. Romke bleef tot in de herfst in de omgeving van de broedlocatie hangen, maar bleek halverwege de winter in Libië te zitten. Dat was een onverwachte 'move'.

De veldmuizen hebben redelijk stand gehouden gedurende de zachte doch natte winter. Op sommige plekken is de stand over zijn top, maar op andere plek zou de piek wellicht nog kunnen komen. Reden te meer om ogen en oren open te houden voor Velduilen! Meldingen kunnen doorgegeven worden via: velduil@sovon.nl.

Tot slot gaat dank uit naar iedereen die een steentje bijdroeg en dat zijn alle betrokken roofvogel- en uilenringers en -beschermers, BFVW-vogelwachters, meewerkende boeren en agrarische collectieven, Kenniscentrum Akkervogels voor het zenderen, bondsbureau BFVW voor gevallen die niet via het meldpunt binnenkwamen en Provinsje Fryslân voor de soepele medewerking.

Romke Kleefstra
 Sovon Vogelonderzoek Nederland
 velduil@sovon.nl

Figuur 1. Aantalsverloop van de Velduil in Friesland in 1990-2019, verdeeld over de Friese Waddeneilanden, Friese Waddenkust en het Friese binnenland (bron: Sovon Vogelonderzoek Nederland).